N. 74.

KURYER LITEWSKI

w WILNIE DNIA 14 Września. V. S. ROKU 1806.

ROSSYA.

S. PETERSBURG VS. d. 7 Września. Gdy Manifest J. J. M. położony w N. 73. był przeczytany w Senacie, wszystkie departamenta S. Petersburgskie w powszechném zebraniu osądziły za powinność, zanieść do tronu podziękowanie, przez wybranych z grona swoiego deputatów, G. Feld Marszałka Graffa Sołtykow, i aktualnego taynego konsyliarza Graffa Stroganow, którzy d. 5. stanowszy przed Monarchą, rzecz mieli następuiącey osnowy.

NP. Rządzący Senat za powinność świętą poczytał wynurzyć u tronu czucie nieograniczonego przywiązania, i dziękczynienie złożyć, do którego pobudkę dał manifest d. 30 Sierpnia ogłoszony w narodzie. Przekonany iest Senat, iż wszyscy poddani wierni w rozległey Monarchii Rossyiskiey, wszystkie narody cały ziemi, wielbią i błogosławią troskliwość W. J. M. o przywrócenie powszechnego i trwałego pokoiu. Równie o tém iest przeświadczony,że nieukontentowanie powszechne zapali wszystkie serca, gdy zaciętość i wybiegi nieprzyiaciela powszechney spokoyności przeważą powolność i umiarkowanie twoie. Wtenczas poznaią nieprzyiaciele nasi, że powolność W. J. M. ma granice, dostoynością państwa twoiego, i bezpieczeństwem zprzymierzeńców naznaczone; które przeszedłszy, obrażona cierpliwość twoia wzbiie się do skutecznieyszych środków i strasznych.

Zaświadczaią dzieie Państwa twoiego, NP, iż Rossyiski narod znakomity wiernością i mężtwem, zawsze niosł ofiarę wielkim zamiarom sławnych poprzedników twoich, gdy rozszerzali granice kraiu, czyliteż wsławić chcieli imie Rossyanów.Przez zdarzone przeszkody w drodze wiodącey do sławy, nie tylko nie ostygła ich usilność, owszem podwaiała się odwaga z ochotą. Czegoż spodziewać się nie można od tego narodu dzisiay, gdy NP. oświadczasz onemu, że same tylko niebezpieczeństwo oyczyzny, świętość traktatów, zbawienie Europy zniewalaią ciebie do podniesienia broni. Senat zaufany w mądrości prawideł przyiętych od W. J. M. i czułey opiece, zna że pokóy nie rzetelny i nie trwały z rządem powodowanym samą tylko chęcią panowania, bywa częstokroć niebezpiecznieyszy od naykrwawszey woyny; uniesiony zaś gorliwością ku sławie imienia twoiego i Monarchii, pragnie uroczyście o tém ciebie przekonać NP, że wszystkie narodu stany przez Cię uszczęśliwione, wszystkie ludy osiadłe w rozległém państwie, gotowe są na iedno skinienie prawicy twoiey, nieść w ofierze dla ukochaney oyczyzny, maiątek i życie.

Którzyż z Monarchów ziemskich może się spodziewać od swoiego poddaństwa tak wielkiey usilności i ochoty, ieśli nie W. J. M. który od dnia pożądanego Rossyi, wstąpienia na tron, nie przestaiesz wylewać na wszystkie narody berłu twoiemu podległe, dobrodzieystw mnogich. Mądremi zaś ustawami pomnażaiąc kraiową szczęśliwość, pozwalasz naypoźnieyszym potomkom kosztować słodyczy wielkich dzieł twoich, i błogosławić ulubione imie Alexandra.

Gdy wysyłano do Chin poselstwo, odnowienie trwaiącey między dwóma państwami przyiaźni, zamiary handlowe na wzaiemnych korzyściach zawisłe, były celem ie dynym Rossyiskiego dworu. Nieporozumienie się zdarzone przy samém wstąpieniu do granic Chińskich, wstrzymało dalszą drogę poselstwa, w oczekiwaniu obiaśnienia. Tymczasem handel w Kiachta szedł pomyślnie iak dawniey; dwór zaś Rossyiski odebrał nieiednokrotne zapewnienie, że rząd Chiński trwa nieodmiennie w przyiaznych chęciach; czego nowym dowodem być może dobre przyięcie do portu Canton 2 okrętów Rossyiskich, które niedawno ztamtąd powróciły. Te wszystkie uwagi usuwaiąc pobudkę zaczętego obiaśnienia, cel nawet poselstwa oddalaią. Więc uznano za rzecz przyzwoitą, Posła Graffa Gołowkina i świtę iego do Chin przeznaczoną, odezwać do S. Petersburga.

TURCYA.

BELGRAD d. 2 Września. Powszechny dziś iest odgłos u Turków broniących twierdzę naszą, że armia Selima 3 na 4 wielkie dywizye podzielona, pod hetmaństwem 4 wyższych Baszów, zbliża się nakoniec do Serwii, wkroczyła do granic, iuż pod Nissą stoi. Zdaią się o tém przeświadczeni Serwianie nawet, gdyż od kilku d. w okolicach naszych kray własny niszczą, iakby zamiarem ich było nic nie zostawić, z czegoby nadchodzący korzystał nieprzyiaciel. Dym i płomienie widziemy, iak daleko okiem dosięgnąć można z wałów i wież naywyższych; obrócone w perzynę zboża, pastwiska, naymnieysze nawet krzewiny, tak dalece, iż do obrazu powszechnego zpustoszenia nic iuż przydać nie podobno. O handlu żadnym nie trzeba mówić, kommunikacye przerwane, drogi nie przebyte, wszędy niebezpieczeństwo od zbóyców i ludu swawolnego.

Czerny z woyskiém nie oddalił się od murów naszych; dawno iuż ustało bombardowanie. Turcy czasem ognia daią bez żadney szkody dla nieprzyiacioł, iedynie dla tego, żeby się czułemi pokazali i gotowemi na przypadek szturmu, o którym Serwianie podobno nie myślą. Obywatele nasi co maią ieszcze naydroższego, niosą do Austryaków na zamianę za chleb i żywność wszelką. Dunay i Sawa nad zwyczay wiele ryby dostarczaią w porze teraznieyszey. Nie wiemy co rozumieć o armiach Tureckich; ieżeli przychodzą od Adrianopola, musiała koniecznie wprzód nastąpić ugoda między woyskiém regularném i Janczarami; lecz podziśdzień otém nie doniesiono. Godzi się więc rozumieć, że inne dywizye mnieysze z rozmaitych prowincyach zebrane ciągną, nie zaś armia wielka, którą prowadzić mieli Wezyr, Jussuf, Ibrahim Baszowie.

Nad brzegiem rzeki Morawy d. 26 Sierpnia krwawą bitwę stoczono. Turcy pod kommendą Baszy Sakesi przeyść rzekę, i miasto Korwingrad opanować umyślili. Wiedząc o tém Serwianie przygotowali się do odporu, założywszy 2 reduty i tyleż batteryi działami osadzonych. Na drugim brzegu leży miasteczko Alexince; które ażeby od Bissurmanów ubiezone nie było, Namiestnik Haławacz dał mocną załogę, na rzece zaś trzymał znaczną liczbę statków, maiąc posiłkować w potrzebie. Co gdy się stało, Turcy rzekę przebywszy attakuia Serwianów z naywiększą natarczywością. Szła rzecz pomyślnie w początkach; zdawał się ustępować liczbie przewyższaiącey lud Chrześciański, ciągnąc ku batteryom swoim i redutom. Tu Ottomanie przywitani ogniem kartaczowym w rozsypkę poszli; ścigała uciekaiących iazda, 2 armaty zdobył zwycięzca. Tegoż czasu Namiestnik Mładeńko stoiący w Alexince, ostrzeżony o porażce Turków, opuszcza twierdzę, ciąga do siebie na statkach posiłek z drugiego brzegu Morawy, pośpiesza wzdłuż rzeki, spotyka nakoniec nieprzyiacioł wpław po większey części uchodzących z boiowiska, i rzeź czyni straszliwą. Działa, ammunicye, obozy, wiele wołów i baranów zagarnoł zwycięzca; tryumf nigdy w tych stronach świetnieyszy nie był. Klęska Turków wielka w ludziach; o swoiey stracie nic nie donoszą Serwianie. Alexince oszańcować mocniey kazał Czerny.

AUSTRYA.

WIEDEN d. 13 Września. Przed kilko d. pracowity młodzian wpadł do Dunaiu; uniesiony bystrym nurtem na głębinę wołał o ratunek daremnie; zbiegło się ludu wiele, nikt nie śmiał narażać się na oczywiste niebezpieczeństwo. Słyszy wołanie i zgiełk Szambelan Ba-

ron Geramb, który podczas ostatniey kampanii własnym nakładem zaciągnoł dywizyą ochotników od imienia Cesarzowey nazwaną, dawniey zaś wiersz wydał z okoliczności przyięcia tytułu dziedzicznego Cesarza Austryi, pośpiesza, iak był ubrany, rzuca się w rzekę, i tonącego człowieka u brzegu stawi. Krótkie i proste czynu opisanie naylepszą będzie pochwałą; nadgrodę w sercu szlachetném znalazł Baron Geramb.

Cesarz rozkazał przez pisma publiczne ogłosić nowe ofiary Magnatów, duchowieństwa, i Comitatów Węgierskich; wielkie są, i zapewne posłużą do zatarcia śladów okropney woyny w czasie krótkim. Rząd odpowiadaiąc szlachetney szczodrobliwości Węgrzynów, zboża, bydło, pieniądze od nich przysłane, według ich woli i chęci oświadczoney, sprawiedliwie, z bestronnością zupełną rozdaie między tych naybardziey obywatelów, którzy nay więcey straciwszy w r 1805, ze wszystkiego wyzuci, przyszli do ostatniego óbóstwa. Tak niedawno Czechom Morawczykom, Austryakom, Styryiczykom, rozdzielono w miarę potrzeby każdego 180 t. złot. ryńs. O spodziewanych odmianach w konstytucyi Węgierskiey, nic ieszcze pewnego niema, iakoteż o wprowadzeniu nowych podatków do tego kraiu. Czytały iuż Comitaty taiemne instrukcye od dworu przysłane; naywyżsi onych urzędnicy umawiaią się z Ministrami w stolicy naszey; Arcy X. Józef Palatinus wkrótce spodziewany, dla zrobienia gotowości do Seymu blizko następuiącego. Dzieło iest wielkie i ważne, nie wątpiemy, że narod Węgierski Austryackiemu domowi dać zechce dowody przywiązania i gorliwości, iakie dawał nieraz w naygorszych czasach.

Lang Dyrektor konwiktu przy szkole główney Wiedeńskiey, stosuiąc się do myśli Cesarza urządził nauki według przepisu nowego, szkolne książki poprawił; w nadgrodę otrzymał wielki medal na łańcuhu złotym. Sierbek obywatel wynalazł sposob stawiania pieców i kuchni znacznie oszczędzaiących opał; znaiący się dzieło pochwalili: prosił więc o przywiley, ażeby iemu tylko iednemu wolno było do pewnego czasu zatrudniać się onych robieniem. Cesarz odmówił przywileiu; pensyą zaś roczną 400 złot. ryń. naznaczywszy, zalecił, ażeby iak nay więcey modelów zrobił; co gdy wykona, i garncarzów nauczy, koszt iemu będzie wrócony ze skarbu, i pensya znacznie podwyższona. Gdy zaś kuchnie i piece nowe ledwie potrzebuią część trzecią drew idących na opalenie zwyczaynych, a kosztować nie mogą więcey nad 4 do 10 złot. ryń. przeto ubogim nawet mieszkańcom są pożyteczne, rząd postanowił wynalazek upowszechnić w całém państwie, wynalazcę naydzielniey wspierać.

Przez Trieste wiadomość przyszła, że do d. 20 Sierpnia woysko Austryackie nie wkroczyło w granice Albanii, zachowuiąc się spokoynie w porcie starey Raguzy; lecz to stać się miało d. 25 przy okrzykach ludu.

Słychać, że pod murami stolicy naszey obóz ma być wytknięty, do którego wkrótce liczne woyska zgromadzić się powinny. Wszystkie regimenta, według odgłosu, dziś maią żołnierza więcey nad przepis; w samey tylko dywizyi Morawskiey liczemy nad kompletowych 13 t. Owocem to iest roztropności Arcy X. Karola, który za pomocą brata swoiego Arcy X. Jana dokazał, iż w czasie krótkim, po niepomyslney woynie i wypróżnieniu Wiedeńskich arsenałów, armia Austryacka obficie, owszem nad potrzebę iest opatrzona w broń, działa, ammunicyą. Do składu oney wchodzi Generalissimus, 8 Feld Marszałków, 31 GG. kawaleryi, infanteryi, artylleryi, 117 GL. 272 GM. 64 półki piechoty regularney, 17 graniczney, 4 artylleryi; 8 kiryssyerskich, 6 dragonii, 6 lekkokonnych, 12 huzarskich, 3 Ułańskie, ogółem głów 210 t. to iest 170 t. piechoty, 40 t. iazdy.

Obywatele Monarchii zaczynaią przynosić naczynia srebrne i złote w szczęśliwszych czasach zrobione ku domowey potrzebie, do mennicy, zamieniaiąc ie na gotowiznę, która tym sposobem wkrótce ukaże się w cyrkulacyi, zwłaszcza gdy przetną się kanały, przez które dotąd za granicę wychodziła. Między innemi trzeba było posyłać znaczne summy do Szwabii i Bawaryi na utrzymanie woiennych brańców; ci podobno wkrótce oglądać maią progi domowe; iuż z Lintz doniesiono, że przed d. 16 do tegoż miasta ma ich przybyć 20 t. teraz za każdego na dzień płacić musiemy po 20 graycarów. Pontony i mosty zwodowe od Krakowa śpiesznie prowadzić kazano do Klosterneuburg, mil 2 od stolicy naszey; pod Brunn wielki park artylleryi, do Budweis inne działa, ammunicyą, magazyny.

Sprawa G. Mack nie tylko ukończona nie iest, ale nawet zaczęta nie była; wyprowadzono inkwizycyą, której akta są w ręku Monarchy, ażeby z nich postanowił, ma być lub nie, złożony sąd woyskowy, na przeyrzenie dzieła, i danie wyroku. Mack mieszka w twierdze Josephstadt. Rychley podobno sądzeni będą Aversberg i Auffenberg; ostatniemu zarzucono, że dopuściwszy Francuzom przeyść Dunay pod Donauwerth, pierwszą zaraz bitwę pod Wertingen z mocnieyszym nieprzyiacielem zwiodł mniey ostrożnie, i stał się przyczyną klęski w Ulm większey, G. Spangen usprawiedliwszy poddanie miasta Memmingen, w dywizyi Szląsko Morawskiey został umieszczony. Arcy X. Karol dał ostatnie rozkazy względem rychłey odmiany mundurów, kaszkietów, obuwia w całey armii Austryackiey; nowo wprowadzone do półków manewry, odpowiadaią powszechnemu oczekiwaniu. Budowla pierwszey twierdzy w Ens ma być wkrótce przed zimą ieszcze zaczęta. Słychać, że Seym Węgierskich stanów, nie do Presburga dawnym obyczaiem, lecz do Schoenbrunn ma być zwołany,

WŁOCHY.

NEAPOL d. 21 Sierpnia. Odgłos iest powszechny u nas, że przed kilko d. między Marsico i Capo Venere Massena miał dzieło krwawe; nie mamy o tém urzędowego doniesienia; godzi się więc zdanie zawiesić; tymczasem powiadaią Francuzi, milcząc o własney klęsce, nic wspominaiąc o woysku Angielskiém, było lub nie z Calabrami połączone, iż ostatni 6 t. poległych utracili. Walczono z naywiększą zaciętością; zwycięztwo nakłaniało się do iedney strony lub drugiey kilka razy; przebaczenia nikt nie dawał i nie prosił; nakoniec pozbawiony regularny żołnierz; lud rozproszony poszedł w góry niedostępne. Wyznaią Francuzi, że nie utrzymaliby się na boiowisku podobno, gdyby w naywiększym zapale bitwy, dywizya nowa z odsieczą nie pośpieszyła. Anglicy twierdzę Amantea silnie zmocnili. Uciekaiących Calabrów poymano wielu; ktokolwiek był zbroyny, i życia nie stracił w rozprawie, legł wyrokiem kommissyi woyskowych, które bez względu żadnego i wymówki śmiercią karzą.

G. Dulauloy, który artylleryą Francuzów kierował w oblężeniu Gaety, odebrał pismo pochwalne od Napoleona, który zasłużonym Officyerom i żołnierzom tego korpusu nadgrodę przeznaczył. Józef Buonaparte w każdey z 13 prowincyi kraiu Neapolitańskiego, zaciągnąć rychło kazał po 200 strzelców pieszych, którzy maią być uzbroieni i ćwiczeni na wzór lekkiey piechoty Francuzów, Velites zwaney. Marsico i Capo Venere leżą w prowincyi Salerno; ieśli w tych stronach walczyi Massena, łatwo iest wnosić, iak daleko postąpili Anglicy i Calabrowie, i iaką korzyść odnieść dawniey musieli nad GG. Regnier i Verdier. Czekaiąc pewnieyszego doniesienia o wspomnioney bitwie, to pewnie wiemy, że kray zniszczony iest na długo, gdzie wkroczyli Francuzi; wszelkie mieszkania idą w perzynę; co iednak nie tylko nie odstrasza Calabrów, owszem zapala do zemsty przeciw żołnierzowi tak nieludzkim sposobem czyniącemu. Prywatne pisma znać daią, iż wodzowie Napoleona zwyciężaiąc, lub gdy zwyciężonemi byli, tracą ludu wiele; Calabrya zaś imieniem i rzeczą odmieni się w nową Vendeę.

Niektórym gromadom obywatelów tey prowincyi nieszczęśliwey przywodzą duchowni, Ferdynandowi 4 wierni; noszą zaś imie, z własnego wyboru, czyliteż od nieprzyiacioł im dane, niewiadomo, Santafedisti, to iest obrońce wiary S. Wdowa Margrabiego Rodio na czele półku od zemsty nazwanego wiele dokazuie, nie przebaczaiąc żadnemu z nieprzyiacioł poymanych. Rząd Francuzki prawie codzień odbiera wiadomość o nowém powstaniu mieszkańców tey prowincyi lub drugiey, o lądowaniu Anglików; lecz te mniey skuteczne bywaią, dla niedostatku regularnego żołnierza, który dokazuie w Calabryi, ledwie szczupłą załogę zostawiwszy w Malcie i Sycylii; spodziewamy się iednak, iż wkrótce od Jerzego 3 przysłane posiłki większe, lepiey rozrywać będą uwagę nieprzyiacioł naszych, i do ich zwyciężenia pomogą. W samym Neapolu Francuzi śpisek odkryli, gdy iuż miał wybuchnąć; na czele był X. Cutro. Zawczora Angielska eskadra w liczbie 22 żaglów zbliżywszy się do wyspy Procida, kommendantowi poddać się kazała; gdy zaś Officyer oświadczył gotowość do obrony, oddaliły się okręta. Francuzi w tych okolicach lądowaniem zagroże-

ni, od Neapolu do Salerno kordon wyciągneli.

Anglicy wiele żołnierza wysadzili na wyspę Capri, sposobiąc się do niewiadomey wyprawy. Kommissye woyskowe są czynne nad zwyczay; leie się krew obficie ludzi powołanych o przywiązanie i wierność zachowaną dawnemu rządowi. Policya śledzi wszystkich, którzy lud namawiaią do powstania; tych niezwłócznie karzą sędziowie; i gmin pospolity nie więcey znayduie względu; pogróżki G. Stuart, użyć wetowego prawa, na ieńcach Francuzkich, dotąd nie sprawiły żadnego skutku. W Salerno 300 osob czeka wyroku śmiertelnego. Don Caracciolo kommendant flottylli uzbroioney w porcie naszym, wyszedł na morze, i zabawiwszy krótko w Procida, pośpieszył do Gaety. Pod Castello spotkał 3 korsarskie statki; lecz Anglicy liczbą słabsi walczyć nie chcieli. Caracciolo zawinoł gdzie zmierzał, ztąd wyszedłszy znowu przeszedł do Terraciny. Tu ieszcze postrzeżono fregatę Angielską; do bitwy iednak nie przyszło.

X. Cutro w stolicy naszey dopomagać mieli: Mellica, Simella, Albanese; wszystkich poymano. Twierdzą Francuzi, że zamiarem spisku było wyrznięcie naieźdników, na co dowody znaleść mieli w przeiętey korrespondencyi. Każdy wyrok śmiertelny usłyszał w zamku nowym. W Sarconi mieście Calabryi zgromadził się tłum rokoszanów, przybywa tam z Lagonero 500 Francuzów; Calabrowie ustępuią do Viggiano; inna dywizya z 500 żołnierzy złożona, tył im bierze; rzadki życie ocalił po długiey i uporczywey obronie.

SZWAYCARY.

SCHWITZ d. 2 Września. Byliśmy świadkami okropnego przypadku, który często się zdarza w górzystych kraiach. W okolicy naszey wywróciły się ogromne góry z wielkim łoskotem; domy, całe wioski przy nich leżące z mieszkańcami zgineły, blizkie pola zawalone, ieziora nawet wypełniły się kamieniem. W iedném mieyscu liczą zginionych ludzi 200 do 300, w drugiém do 1400; szkody millionowe i nienadgrodzone. Z pośrodka rozwalin pokazał się ogień, widziano dym wychodzący z przepaści; zdarzenie przypisuią niektórzy zapaleniu się nowego Wulkana; to pewna, iż wiele kamieni padło w stronie dalekiey. Powszechny w kraiu smutek i trwoga. Pasmo gór zapadłych nazywało się Rigi. Smielsi z obywatelów udali się na mieysce, chcąc widzieć, co się stało, i czyliby nie podobna było dać ratunku ludziom nieszczęśliwym, albo przynaymniey droższe sprzęty wydobyć z gruzów.

BRYTANNIA W.

LONDYN d. 8 Września. Wiadomości z Niemiec odebrane, pełne są są dobrey otuchy, zwiastuiąc nie tylko blizką nam ugodę z Berlińskim dworem, aleteż zupełną rzeczy przemianę. Wszystkie woyska Pruskie są w poruszeniu; ma dziś Fryderyk 3 pod bronią 276 t. żołnierza, to iest 232 t. piechoty, 44 t. iazdy; w takich okolicznościach pokoiu z nieprzyiacielem spodziewać się trudno; iakoż nikt o nim nie myśli, chociaż Lauderdale bawi dotąd w Paryżu, i negocyacya wyraźnie zerwaną nie iest. Kto nadzieię pokładał blizkiey ugody na polepszoném zdrowiu Foxa, tracić ią musi; ponieważ zdaniem lekarzów, oyczyzna blizką iest postradania tego Ministra; po operacyi ostatniey znacznie osłabiał; nie obiecuią mu długiego życia, tey nawet pociechy, ażeby stolicę raz ieszcze przynaymniey mógł oglądać.

Nowe rapporta od G. Stuart przysłane naypomyślnieyszy stan maluią interessów naszych w Calabryi. G. Regnier z 9 t. żołnierza, ile ich liczył przy zagaieniu kampanii, nie zachowawszy nad 3 t. do Apulii cofać się musiał, którey prowincyi mieszkańce powstali na Francuzów, z równą iak dawniey Calabrowie, gorliwością i ochotą. Miasto Cotrone przez kapitulacyą poddało się Anglikom po odeyściu iego, i wiele innych zamków nad morskim brzegiem położonych, gdzie zwycięzca znalazł i zabrał żywność, ammunicyą, działa do Sycyliiskiey wyprawy zgotowane. Z wielu okoliczności poznaiemy, że Wodzowie nieprzyiacielscy nie spodziewali się nigdy, żeby Angielskie woysko w Calabryi lądować miało; sami sposobiąc się do podbicia wyspy, o własném bezpieczeństwie zapomnieli, nie zachowuiąc ostrożności na woynach koniecznie potrzebney. Rozumieć możemy, że gdy wodz naywyższy Fox przybędzie do obozu z posiłkiem, który wkrótce zmocniony być może świeżym z Anglii i Sycylii żołnierzem, trudno będzie nieprzyiacielowi zachować kray podbity, którego wszyscy prawie mieszkańce biorą się do broni, chcąc zrzucić obce iarzmo, i pod berłem Ferdynanda 4 znaleść nadgrodę długiego cierpienia.

Z Amerykańskiey stolicy Washington doniesiono, że narod sławny dawniey Jroqueów, dziki i srogi, który nieskończone woyny prowadził z sąsiadami, wszystkim uprzykrzony i straszny, dziś odmienił się zupełnie. Żył ieszcze przed 12 laty z polowania samego i rozboiu, teraz ma kwitnące rolnictwo, chowa rozmaite bydło, owce, konie, bawi się rękodziełami do odzienia potrzebnemi, ma plantacye Indychu i wiele innych, które pracuiącym służą do nabycia obcych produktów przez zamianę. Co większa, Jroqueowie założyli u siebie szkoły, gdzie ich dziatki uczą się czytać, pisać; od takich początków zapewne z czasem daley postąpią. Prezydent RP. Jefferson stara się usilnie roznieść światło w narodach ościennych; iemu będą winne przypisać polepszenie losu swoiego. Nie wspomniemy, że szczepienie ospy krowiey zaprowadzone od lat kilku, całe osady zachowało; z drugiey zaś strony wstrzymany dowoz trunków mocnieyszych, przyprowadzenie mieszkańców do życia rolniczego, odieło inną przyczynę ich zguby. Przykład dzisieyszy Jroqueów, ich dobre mienie, obyczayność, zdrowie, dla dzikich Amerykanów staną się zachęceniem silnieyszém nad wszelkie rady i przestrogi.

Jeszcze nie zapadł wyrok w sprawie kryminalney obywatelów Amerykańskich Ogden i Smith, powołanych o naruszenie pokoiu między RP. i koroną Hiszpańską trwaiącego, przez przyłożenie się do wyprawy G. Miranda; co iednak wkrótce nastąpi, z uznaniem ich niewinności, iuż świadków 60 słuchano; między Sędziami znayduie się wielu takich, którzy nie tylko nie poczytuią za przestępstwo dany posiłek człowiekowi chcącemu wolność przywrócić nowego świata narodom, ale też głośno pochwalaią. Wątpiemy, żeby się na to zgodził dwor Madrycki. Tymczasem przez Lisbonę wiadomość odbieramy, że Miranda wyszedłszy pod żagle z Trinitady, niedaleko tey wyspy w odnodze Trist prowincyi Carracas wylądował szczęśliwie bez naymnieyszey przeszkody, nie maiąc przy sobie nad tysiąc ochotnika; o czém ostrzeżony Gubernator natychmiast gońca wysłał do Hiszpanii, który d. 14 Sierpnia zawinoł do portu Vigo.

Słychać, iż Ministrowie nasi układaią teraz plan kampanii następuiący przeciwko nieprzyiacielowi powszechnemu, ieżeli pokoy będzie niepodobny; Brytannia W. do spólnego dobra czynniey przykładać się zechce nad inne czasy, użyciem iak naywiększey potęgi na lądzie i morzu. Trwa iednak negocyacya; dziś ieszcze Grenville odebrawszy gońców od Lorda Lauderdale, zwołał Ministrów na radę nadzwyczayną; i natychmiast przesłał odpowiedź do Paryża.

Adm. Warren doniosł, że mógł stanąć w Barbados przed d. 12 lipca, złączyć się z Adm. Cochrane, i zwalczyć pod Tortolą Ad. Willaumetz i H Buonaparte, ale płynąc z Madery do wysp Antilskich wytrzymał nawałność straszliwą, która mu w okrętach sprawiła szkodę wielką; spoźnił się przeto, i czasu wiele łożył na przysposobienie eskadry do nowego krążenia; co uczyniwszy, pośpieszył do brzegów Ameryki półnoçney; gdyż dobrze wiedział iż nieprzyiaciele tam poszli. Zamiar Adm. Willaumetz w tych stronach inny być nie może, prócz zniszczenia statków naszych, które bawią się pożyteczniey-szém nad inne łowieniem stokfiszu. Dotąd rozumiano, że za H. Buonaparte z blizka następuiąc, przybliża się do Francuzkich portów; lecz gdy się nie pokazał, wnosiemy, że popłynoł do Terranova; tu straż mamy słabą; cała przeto nadzieia w pośpiechu Adm. Warren. Niewiadomo ieszcze, iak wiele statków poymał Willaumetz z flotty, którą niedawno odebraliśmy z Jamaiki, nie doliczyli się kilkunastu kupcy; mogły być rozproszone, i poźniey zawiną z drugiemi. Okręt przybyły do Liverpol, d. 2 Sierpnia przy brzegach Virginii postrzegł 5 okrętów lin: Francuzkich. Handlowe miasta nasze nie są wolne od troski względem losu inszey flotty, która z wysp Antilskich płynie pod strażą 1 tylko okrętu lin. 2 fregat i korwet. Wyniść miała z Tortoli d. 4 Sierpnia; tegoż czasu w Martinice wyglądano przybycia nowey eskadry nieprzyiacielskiey; iaka iest, iak mocna nie wiemy.

Dziś donoszą z Deal, że w tym porcie powszechne

iest rozumienie, iż Lauderdale nie mieszkaiąc powróci z Paryża, nie dokonawszy wielkiego przedsięwzięcia. W portach iednak naszych nic nadzwyczanego nie widać, woyska nie wychodzą na morze; na ląd wysadzone pilnuią brzegu, czekaiąc podobno rozkazów nowych do wyprawy ważnieyszey gdzie maią być użyte.

Niektórzy z doświadczeńszych Officyerów naszych zważaiąc, iż nieprzyiaciel przez woynę teraźn. tak wiele zabrał nam kupieckich statków, używaiąc do tego częstokroć potęgi bardzo słabey, podali Admiralicyi proiekt ocalenia na przyszłość handlu naszego tym sposobem. Niech mocna eskadra ciągle stoi w Terranova, druga w Jamaice, trzecia przy wyspach Antilskich, czwarta na brzegach Afryki zachodniey, piąta w Przygórku dobrey nadziei, szósta w odnodze Bengalskiey, siódma w Ceylanie, ósma nakoniec przy Groenlandyi, Hundson, Davis, ponieważ w tych stronach Anglicy prowadzą naywiększy handel, tam posyłaią naywiększe flotty, ztamtąd odbieraią. Gdziekolwiek przyidzie nieprzyiaciel, znaydzie nas do obrony gotowych. Ażeby zaś kupieckie flotty przy oddaleniu się z portów oyczystych bezpieczne były od napaści, użyć mamy flott w kanale Manche, Irlandzkim, i na morzu północném daremnie zdawna krążących; ażeby przeprowadzały na głębinę w znaczney sile, tam zaś potrzebną straż dawały, która prowadzić na mieysce przeznaczone, i odprowadzać obowiązana będzie; tym sposobem statki kupieckie dla korsarzów staną się niedostępne.

HISZPANIA

MADRID d. 16 Sierpnia. Z portów naszych żadney niema wiadomości, prócz ogólney, że Admirałowie w Cadix, Carthagenie, Ferrolu eskadry swoie uzbraiaią; rząd o wyprawach zamyślonych milczy. Rozumieć iednak trzeba, że Hiszpani na morze nie wynidą, dopóki eskadra przynaymniey Francuzka z Toulonu nie przyeydzie do Carthageny. W równey niepewności dotąd zostaiemy względem woysk lądowych; chociaż albowiem dawno niektóre regimenta dopełnić kazano do polowey potrzeby, nie zgromadziły się iednak do obozów Andaluzyi i Estremadury dla zagrożenia Portugalczykom.

BATAWSKA. RP.

HAGA d. 13 Września. Ludwik Buonaparte powrócił do nas d. 20 znaglony interessami publicznemi, które groźną i wątpliwą postać przyjęły. O woynach nowych głośno mówić zaczęto; armia Francuzka w liczbie 24 t. Batawski żołnierz w liczbie 16 t. prędko zgromadzić się powinny nad brzegiem Ems rzeki; pod naywyższym hetmaństwem Ludwika, pod którym pierwsze mieysce oddano G. en chef Michaud. Na czele 1 dywizyi Batawów będzie G. Dumonceau, na czele 2 G. Daendels zapomniany od lat kilku, na czele 3 Szef gwardyi Du Broc; ten i Caulincourt ogłoszeni GM. Regimenta Niemieckie Waldeck i Saxe Gotta w służbie zatrzymano. Z Bergopzomu, Breda, Boisleduc, twierdz innych wyprowadzono śpiesznie działa, ammunicye, pontony, saperów do obozu Zeyst pod Nimegą. Tamże ciągną wszystkie regimenta; do Wesel wszyscy kanonierowie.

Zawczora mieliśmy w kraiu burzę straszliwą; Rotterdam utracił naywięcey w dachach i oknach; chociaż nie trwała nad 8 minut, zapewne niemałą szkodę przyniosła żegluiącym. Kilko d. wprzód podobny przypadek skołatał eskadrę Angielską, która pod Sables krążyła; okręta woienne maszt straciły, kupieckich kilka na piasku osiadło, innych ułomkami okryte nadbrzeża okoliczne.

Federacya Renu ma w stolicy Francuzkiey ciągle utrzymywać Sekretarza stanu, czyli Ministra interessów zagranicznych, iakim iest Marescalchi od narodu Włoskiego. Stany zprzymierzone wybiorą osobę; słychać że ich zdania są podzielone między posłem Bawarskim Cetto, i Badeńskim Dalberg, synowcem X. Prymasa. Batawska dywizya pod Zeyst prócz półków Niemieckich składać się będzie z 1, 3 6. piechoty naszey, 2 strzeleckich, 2 dragońskich, 2 batalionów ciężkiey 1 kompanii artylleryi konney, i gwardyi.

PRUSSY.

BERLIN d. 20 Września. G. Kawaleryi Shulenburg został wyznaczony tymczasowym Gubernatorem stolicy naszey; zkąd wnosiemy, że ostatni z żyiących uczniów i przyiacioł W. Fryderyka, Feld Marszałek Moellendorf, więcey niż 80 letni weteran oddali się do obozu. Król dotąd bawi u nas, gwardye dawno wyszły do Magdeburga, gdyż Monarcha tam naprzód udać się zamyślał do obozu głównego; lecz teraz postanowił iechać do Halli, tu więc gwardyi przeyść kazano. Armia Westfalska znacznie się pomnożyła; Hannoweru część północna zupełnie opuszczona, regimenta przeszły na południe. Tak więc dziś widziemy prawie nieprzerwaną linią od Munster, przez Hildesheim, Magdeburg, Halle, Lusacyą, do brzegów Odry w Szląsku. X. Hohenlohe dywizyą, w tey prowincyi rozłożoną miał wprowadzić do Bautzen i Goerlitz, do którey, według odgłosu powszechnego, Elektor Saski wkrótce przyłączyć każe 20 t. żołnierza swoiego; reszta stanie w sławnym obozie pod Pirna.

Tak wielkich obrótów, przyczyna dotąd niewiadoma; wszelką gotowość mamy do zagaienia czynnie kampanii. Tymczasem graią po teatrach ulubione rodakom naszym sztuki: obóz Wallensteina, Dziewica Orleans, i tym podobne, w których iest mowa o konieczney, lecz oraz miłey i słodkiey powinności obywatela dobrego i żołnierza, żyć, walczyć, i umierać za Króla i oyczyznę. Tak więc zapalaią się umysły, w oczekiwaniu obiawienia zamiarów rządowych. Niektórych mieysc obywatele składki czynią, ofiary dobrowolne zapisuią na utrzymanie żołnierza mężnego, którego dosięgnie los woienny, ich wdów i sierot. Polityczni Pisarze pod wielorakim tytułem wydaią krótsze lub dłuższe dzieła, dowodząc usilnie, że Prussy losu i interessu swoiego od losu i interessu powszechnego Rzeszy Niemieckiey rozdzielać nie powinny, i nie mogą bez niebezpieczeństwa spólney onych zguby; że na nierozerwanym węzle braterskiey iedności zawisła dziś naybardziey przyszła ich całość, iak z zapomnienia świętego prawidła i rozróżnienia wyniknąć może sposobem nieuchronnym i koniecznym pewna obu ruina; że połączeni dać odpor mogą, i zbawić oyczyznę. Zasięgniono nawet przykładów domowych z historyi starożytney, Południowe Niemcy zawoiowane były przez Rzymian; w północnych znalazły pomoc i wsparcie, Panowie świata odpor i klęskę; co dawniey było, odnowić się może w czasach teraznieyszych.

FRANCYA.

PARYZ d. 9 Września. Po 9 miesięczney kampanii na morzu odprawioney, H. Buonaparte przybywszy do naszey stolicy, otrzymał tytuł X. i wstęgę legionu honorowego. Lucian wkrótce tu iest spodziewany z Rzymu, dla którego podobnym sposobem, iak słychać, wyższy stopień przeznacza rządzący narodem. Margrabia Lucchesini miał ostatnią audyencyą, i wyiechał do Berlina; nowy poseł G. Knobelsdorf na wstępney złożył listy wierzytelne. Napoleon oglądał powtórnie obóz w Meudon; ten wkrótce ma być rozwiązany; regimenta wszystkie póydą do Boulogne i nadbrzeżów Renu; iuż albowiem traciemy nadzieię oglądania powracaiących armii z Niemiec w krótkim czasie. Wszystkie dywizye nasze dopełnić kazano ludem nowozaciężnym, tak dalece, iż gdyby mieć mogły liczbę głów przepisaną, armia Francuzka wynosiłaby 514 t. piechoty, 88 t. iazdy.

Do Szwaycarów rozkaz przesłano, ażeby iak nayrychley uformowane były 4 regimenta posiłkowe z tego narodu Kapitulacyą umówione, każdy w liczbie 4 t. potrzebne pieniądze wydane ze skarbu, broń mundury z arsenałów; Officyerowie naznaczeni. Jeżeli te korpusy będą zaciągane z równą opieszałością, iak pierwszy, po kilku latach upłynionych dotąd niezupełny, czas pokaże.

Z Neapolu dochodzą wiadomości do d. 22 Sierpnia; iest wzmianka o bitwach stoczonych z Anglikami i Calabrami; szczegółów nie ogłoszono; zkąd wnosiemy, że nic ważnego ieszcze się nie stało, albo też Francuzi małozyskali. To pewna, iż do Calabryi wkroczył Massena; nieprzyiacielskie woyska opuszczaiąc kray i góry Appeninu, zkupiły się w okolicach Reggio, zkąd w nagłey potrzebie łatwo przeyść mogą do Sycylii. Ażeby zaś opoźnić pośpiech Masseny, Sidney Smith ukazuie się pod stolicą Neapolem, i wdłuż brzegów, na różnych mieyscach lądowaniem grożąc. Ten obrót sprawił, że wodz Francuzki osłabił armią, i liczne straże za sobą zostawić musiał.

w WILNIE w DRUKARNI XX. PIAROW ROKU 1806 DNIA 14 WRZESNIA SOBOTA